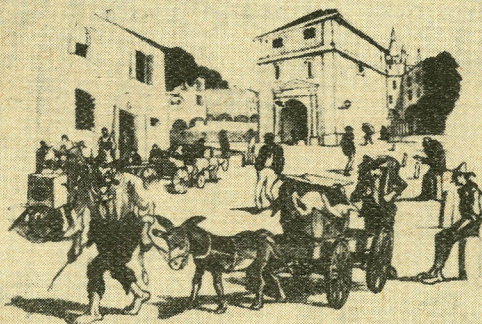

EGY NAGY KÖNYVMŰVÉSZ HALÁLÁRA

Keleti Artúr 1889—1969

Utolsó tagja is eltávozott közülünk annak a körnek, amely századunk első felében megteremtette a korszerű magyar könyvművészetet, és új olvasókat, új műértőket szerzett a művészi könyvnek. Nem sokan voltak, *Keleti Artúr* ezért is hagyott nagy űrt maga után. 1944-ben pusztult el *Reiter László* (Amicus kiadó) és *Kner Imre*. Mindketten azok közé tartoztak, akik már az 1920-as évek elején amatőr-bibliofil könyveket adtak ki ezen felüli példányszámban. — 1955-ben halt meg *Tevan Andor*, a róla elnevezett *Tevan Könyvtár* és *Tevan-amatorkönyvek* sorozatának kiadója s 1969 decemberében megértő és hűséges munkatársa, legszebb könyveinek megálmodója: *Keleti Artúr*. Valamennyien a *Nyugat* írói gárdáját egészítették ki, a velük együtt dolgozó illusztrátorokkal együtt.

Mint költő, Keleti Artúr magános és különálló a XX. századi hazai lírában.

S bevallom most már azt is, hogy a vén könyveket s ha még oly porosak is oly nagyon szeretem s a régi bőrkötések bágyadt fákó arannyán, sokszor pihentem meg fáradt tekintetem s hogy szeretem a sok szép elborult régi képet, sok kedves múlt időkől itt maradt régiséget s mivel nem vagyok mégsem egészen öreg moly még, az életet, oh hidd el, jobb szeretem mindennél s a könyveket azért mert az életből idéznek s meg is érten egészen s nagyon szeretek mindent ami él, ami szép, ami kedves, amiben lélek is van s ha jóság is még jobb s ha sajnálok is mindent csak mert élnie kell: szép állatokat, tájat, kis gyermekeket, fákat, virágokat s felhőket

61

A bibliofil himnusza. Részlet a *Pax vobiscum* c. kötetből Fáy Dezső kórajzával

Első verseskötetét, *A kámzsás festő strófái-t* (1912) *Gulácsy Lajos*sal illusztráltatta, s ettől kezdve a tragikus sorsú festőnek legkitartóbb barátja, holta után pedig örökségének is leghűségesebb sáfára maradt. Következő verseskötete, *Az angyali üdvözet* 1916-ban jelent meg, ezt bővítve 1927 karácsonyára az Amicus kiadó jelentette meg. Az utóbbi alkalommal remek bibliofil kiadásban, *Molnár C. Pál* fametszetű illusztrációival „Beato Angelico hervadhatatlan emlékének” ajánlva. Profán litániák, szerelmes zsolozsmák ezek a versek, köztük azokkal a költeményekkel, amelyek már az első világháború alatt bejárták egész Európát (*Sirató ének ezerkilencszázötvenötben*, *A szegény przemysli lelkész panaszai*).

Több önálló mű és sok fordítás után jelent meg 1943-ban *A Bölcs Esopusnak és másoknak fabulái* c. kötete kissé át-fésült szöveggel 18. századi fametszetekkel, *Tevan* gyönyörű kiadásában. Ez az egyik legszebb magyar könyv. A kritika egyöntetű csodálattal méltatta, s „az év legszebb könyve” címét is elnyerte. — Utolsó műve ismét fordítás: *A France: Nyársforgató Jakab meséi* című, pajzán hangú elbeszélés-gyűjteménye szintén *Tevan* kiadásában, 1948-ban került piacra. *Hincz Gyula* többszínű, elmés illusztrációival. — Ez is elnyerte az év legszebb könyve címét, valamint a Pro Arte díjat, s azóta iskolát teremtett a magyar könyvművészetben.

Keleti Artúr költő, novellista és műfordító, bábjáték és operaszerző, díszlettervező (Oláh Gusztávval együtt rendez és tervez), műtörténész, könyvművész és könyvtörténész, az illusztrátor inspirátora és „koreográfusa” is volt. Munkássága egészét és részleteit rendkívüli ízlése, az artiztikum iránti páratlan érzéke hatotta át. Csak művészi könyvben tudott gondolkodni, s nem volt hajlandó rossz könyvvel vagy silány külsővel jelentkezni. Minden könyvét saját maga alkotta meg, azaz nemcsak megtervezte a készülő munkát, hanem a kivitelben is tevékenyen közreműködött. Sőt, lényegében saját maga volt a kiadó, mégha némely esetben más neve szerepelt is a kiad-

ványon. Nem bízta a könyv előállítását senkire, maga kereste ki a megfelelő betűtípust, ő szerkesztette meg a tükröt, szabta meg a margóarányokat, választotta ki a papírt, szerezte az illusztrátort, s úgy tette le a könyvet készen a kiadó, a nyomdász asztalára, hogy abból sem elvenni, sem ahhoz hozzátenni nem lehetett. Találón jellemzi módszerét *Vértes Marcell* karikatúrája, amely az *illusztrátor* nyakán ülve ábrázolja Keletit. De mint Gutenberg, Misztótfalusi, Ruskin, Kner Imre, *Tevan Andor* és még annyian mások, odaült a szedőszekrény mellé is, a nyomdász „nyakára is ráült”, s volt rá példa, hogy a szó valódi értelmében úgy füstölték ki a szedőteremből. Minden szebb könyve úgy készült, hogy könyörtelenül s többször is újrasedette a sike- rületlen oldalakat. Visszaadta a rajzokat is mindaddig, amíg a lelkében kialakult elképzelést az illusztrátor tökéletesen meg nem formálta.

Bármiképpen nyúlt, valamiképpen remekmű született belőle. Nem ismételte önmagát, ha *könyvművészetről* volt szó. Mint költő egy életen át nem változott, végig ugyanazt az önálló és sajátos hangot képviselte. A kora-reneszánsz „kismestere” a 20. században, de mint *könyvművész*, maga volt a kifogyhatatlan leleményesség.

Szija Rezső

„Angyali üdvözet”. *Vértes Marcell* karikatúrája *Keleti Artúr*ról

MILYEN KÖNYVEK VÁRHAJÓK 1970-BEN!

I. Szépirodalom és művészet

Az 1970-es év szépirodalmi könyvtérése gazdagnak ígérkezik. A külföldi regények sorában az Európa Könyvkiadó megjelenteti *André Gide* négy kisregényét, *Jean Giono* két munkáját, *Giraudoux* *Harc* az angyallal című regényét, *Vercors* új regényét: *A meduza tutaját*, *Maurice Druon* két történelmi munkáját, *Camus* három kimagasló művét (a Közöny-t, A pestis-t és a Bukás-t) egy kötetben, *Faulkner* első számottevő regényét (Hang és téboly címmel), a mai szovjet szerzők közül *Paszternak* és mások munkáit. Ez évben is folytatódik a *Thomas Mann* sorozat megjelenítése (három kisregény: a Lotte Weimarban, A törvény és A kiválasztott jelenik meg egy kötetben).

Sok nagysikerű könyv újabb kiadásban lát napvilágot olyan szerzőktől, mint *Dosztojevszkij*, *Brecht*, *Feuchtwanger*, *Hemingway*, *Dürrenmatt*. A régebbi írók művei közül hiányt pótol *Rabelais* Gar-

gantua és *Pantagruel* című művének új kiadása, a kalandos regények kedvelőinek pedig minden bizonnyal örömet okoz *Alexandre Dumas* regényeinek (*Brage-lonne vicomte*, Húsz év múlva) megjelenése.

A külföldi elbeszélés-kötetek sorában *James Joyce* és *Hemingway* novellás kötetét említjük meg, s a tragikus sorsú orosz *Cvetajeva* elbeszélés-kötetét. Az értékes antológiák sorát növeli a *Két évtized* (német elbeszélések) és a *Mai perzsa elbeszélők* című összeállítás.

A külföldi szerzők közül tehát elsősorban a modern írók műveit olvashatjuk. A régebbiek kisebb számban szerepelnek, de műveik — nagy választékban — jelenleg is kaphatók a könyvesboltokban. Nem volna azonban felesleges megvizsgálni, hogy a klasszikus szerzők legfontosabb művei közül melyek hiányoznak.

A modern irodalom túlsúlya jellemző a kiadásra kerülő magyar regény- és el-